

Ustawa

z dnia 16 października 1991 r.

o ochronie przyrody (Dz.U. z 1991 r. Nr 114, poz. 492) - wyciąg

Art. 1. 1. Ochrona przyrody [...] oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów i składników przyrody, w szczególności dziko występujących roślin i zwierząt oraz kompleksów przyrodniczych i ekosystemów.

2. Ochrona przyrody ma na celu:

- 2) zachowanie różnorodności gatunkowej,
- 4) zapewnienie ciągłości istnienia gatunków [...]

Art. 3. Ochrona przyrody jest obowiązkiem każdego obywatela [...].

Art. 7. 1. Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa wykonuje zadania naczelnego organu administracji państwowej w zakresie ochrony przyrody przy pomocy Głównego Konserwatora Przyrody.

Art. 27. 1. Ochrona gatunkowa ma na celu zabezpieczenie dziko występujących roślin i zwierząt, a w szczególności gatunków rzadkich lub zagrożonych wyginięciem, jak też zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

3. Ochronę gatunkową roślin i zwierząt wprowadza się w drodze rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Rozporządzenie to określa [zob. niżej - przyp. JAC] listę gatunków objętych ochroną, sposoby wykonywania ochrony oraz stosowne ograniczenia, zakazy i nakazy [...].

4. **Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa może zezwolić wyjątkowo** na pozyskiwanie roślin i zwierząt chronionych oraz **na inne czynności podlegające ograniczeniu, zakazom lub nakazom**. [Tu należy możliwość eksperymentowania na takich zwierzętach jak trzmiel, z użyciem mrowisk w lesie itp. - przyp. JAC].

6. Wojewoda może, w drodze rozporządzenia, wprowadzić na terenie województwa, na czas określony lub nieokreślony, ochronę gatunków roślin lub zwierząt nie objętych przepisem, o którym mowa w ust. 3, oraz określić stosowne ograniczenia, zakazy i nakazy wprowadzone na podstawie ustawy.

7. Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa określi sposoby ochrony w odniesieniu do gatunków zwierząt nie należących do rodzimej fauny, prowadzących wędrowny tryb życia.

Art. 49. 1. Osoby fizyczne zainteresowane ochroną przyrody mogą uzyskać uprawnienia społecznych opiekunów przyrody.

2. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1, nadaje wojewoda.

3. Społecznym opiekunem przyrody może być każdy obywatel Rzeczypospolitej Polskiej, który wyraził zgodę na objęcie tej funkcji, posiada pełną zdolność do czynności prawnych [tj. jest pełnoletni, zdrowy psychicznie i nie pozbawiony praw obywatelskich - przyp. JAC], nie był karany za przestępstwa oraz posiada znajomość przepisów prawnych.

5. Społeczny opiekun przyrody przy wykonywaniu swoich obowiązków jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie przyrody.

Art. 57. 1. Kto zabija lub łowi chronione gatunki fauny bez wymaganego zezwolenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

2. Przy wymierzaniu kary za przestępstwa, o których mowa w ust. 1, orzeka się nawiązkę w wysokości od 100 do 5.000 [nowych] złotych na rzecz właściwego wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. [...]

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej: *L. Wałęsa*

**Rozporządzenie Ministra ochrony środowiska, zasobów naturalnych i leśnictwa
z dnia 6 stycznia 1995 r. o ochronie gatunkowej zwierząt w Polsce (Dz.U. z
1995 r. Nr 13, poz. 61)**

Na podstawie art. 27 ust. ustawy z dnia 16 października 1991 roku o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 114 poz. 492, z 1992 Nr 54 poz. 254 i z 1994 Nr 89, poz. 415) zarządza się, co następuje:

§ 1

Uznaje się za podlegające ochronie następujące gatunki zwierząt, zwane dalej "gatunkami chronionymi"; Pijawki (*Hirudinea*)

1) pijawka lekarska (*Hirudo medicinalis*) [!],

Pająki (*Araneae*)

2) gryziele (*Atypus*) – wszystkie gatunki, 3) poskocz krasny (*Eresus niger*), 4) skakun (*Philaeus chrysops*), 5) tygrzyk paskowany (*Argyope bruennichi*),

Owady (*Insecta*)

[Ważki (*Odonata*):] 6) straszka północna (*Sympecma braueri*), 7) żagnica zielona (*Aeshna viridis*), 8) gadziogłówka żółtonoga (*Stylurus flavipes*), 9) strzepla zielona (*Ophiogomphus cecilia*), 10) zalotka białoczelną (*Leucorrhinia albifrons*), 11) zalotka spłaszczona (*Leucorrhinia caudalis*), 12) zalotka większa (*Leucorrhinia pectoralis*),

[Modliszki (*Mantodea*):] 13) modliszka zwyczajna (*Mantis religiosa*),

[Chrząższe (*Coleoptera*):] 14) tęcniki (*Calosoma*) - wszystkie gatunki, 15) biegacze (*Carabus*) - wszystkie gatunki, 16) pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*), 17) jelonek

rogacz (*Lucanus cervus*), 18) wynurt (*Ceruchus chrysomelinus*), 19) sichrawa karpacka (*Gaurotes excellens*), 20) kozioróg dębosz (*Cerambyx cerdo*), 21) kozioróg bukowiec (*Cerambyx scopolii*), 22) nadobnica alpejska (*Rosalia alpina*),

[Motyle (*Lepidoptera*):] 23) mieniak strużnik (*Apatura ilia*), 24) mieniak tęczowy [dawniej: tęcznik] (*Apatura iris*) [!], 25) paż królowej (*Papilio machaon*) [!], 26) paż żeglarz (*Iphiclides* [s. *Papilio*] *podalirius*), 27) niepylak apollo (*Parnassius apollo*), 28) niepylak mnemozyna (*Parnassius mnemosyne*), 29) przeplatka aurinia (*Euphydryas aurinia*), 30) górówka [a. kniejowiec] sudecka (*Erebia sudetica*), 31) strzępotek edypus (*Coenonympha oedippus*), 32) modraszek telejus (*Maculinea teleius*), 33) modraszek nausitous (*Maculinea nausithous*), 34) postojak wiesiołkowiec (*Proserpinus proserpina*), 35) zmierzchnica trupia główka (*Acherontia atropos*),

[Błonkówki (*Hymenoptera*):] 36) trzmiele (*Bombus*) - wszystkie gatunki [!], [zob. też niżej § 3],

Mięczaki (*Mollusca*)

37) ślimak żółtawy (*Helix lutescens*), 38) ślimak winniczek (*Helix pomatia*) [zob. niżej § 2 pkt. 2. 3/ !], 39) skójką perlorodna (*Margaritifera* [dawniej *Margaritina*] *margaritifera*), 40) skójką malarzy (*Unio pictorium*), 41) szczeżuja wieka (*Anodonta cygnea*) [!], 42) szczeżuja spłaszczona (*Anodonta complanata*),

Krąglouste [dawniej *Smoczkouste*] (*Cyclostomata*)

43) minóg morski (*Petromyzon marinus*) [!], 44) minóg rzeczny (*Lampetra fluviatilis*) - w stadium larwalnego rozwoju w rzekach [!], 45) minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*), 46) minóg ukraiński (*Eudontomyzon mariae*),

Ryby (*Pisces*)

47) jesiotr zachodni (*Acipenser sturio*), 48) parposz (*Alosa fallax*), 49) alosa (*Alosa alosa*), 50) Losoś (*Salmo salar*) - poza obszarami Morza Bałtyckiego, wód przymorskich, ujść rzecznych do Morza Bałtyckiego oraz rzek: Drwęcy, Drawy i Wisły od Włocławka do ujścia, 51) strzeble (*Phoxinus*) - wszystkie gatunki [!], 52) kiełb Kesslera (*Gobio kessleri*), 53) kiełb białopłetwy (*Gobio albipinnatus*), 54) piekielnica (*Alburnoides bipunctatus*), 55) ciosa (*Pelecus cultratus*) - poza obszarem wód Zalewu Wiślanego, 56) różanka (*Rhodeus sericus*) [!], 57) śliz (*Noemacheilus barbatulus*), 58) koza (*Cobitis taenia*), 59) koza złotawa (*Cobitis aurata*), 60) piskorze (*Misgurnis fossilis*) [!], 61) pocierniec (*Spinachia spinachia*), 62) iglicznia (*Syngnathus typhle*), 63) babka mała (*Pomatoschistus minutus*), 64) babka piaskowa [**ha!**] (*Pomatoschistus microps*), 65) kur rogacz (*Myoxocephalus quadricornis*), 66) główacz pręgopłetwy (*Cottus poecilopus*), 67) dennik (*Liparis liparis*),

Gady (*Reptilia*)

[Żółwie (*Chelonia*):] 68) żółw błotny (*Emys orbicularis*), 69) **Jaszczurki (*Lacertilia*)** - wszystkie gatunki [!], 77) **Węże (*Serpentes*)** - wszystkie gatunki [a więc wraz ze żmiją (*Vipera berus*)!],

Ptaki (*Aves*)

78) z rzędu **Nurów (*Gaviiformes*)** - wszystkie gatunki,

79) z rzędu **Perkozów (*Podicipediformes*)** - wszystkie gatunki,

- 80) z rzędu **Rurkonosych (*Procellariiformes*)** - wszystkie gatunki,
- 81) z rzędu **Pełnopłetwych (*Pelecaniformes*)** - wszystkie gatunki, z wyjątkiem kormorana czarnego (*Phalacrocorax carbo*) bytującego na obszarze stawów rybnych, uznanych za obręby hodowlane w rozumieniu ustawy o rybactwie śródlądowym, od dnia 15 sierpnia do odlotu,
- 82) z rzędu **Brodzących (*Ciconiiformes*)** - wszystkie gatunki z wyjątkiem czapli siwej (*Ardea cinerea*),
- 83) z rzędu **Błaszkoziobych (*Anseriformes*)** - wszystkie gatunki z wyjątkiem kaczek: krzyżówki (*Anas platyrhynchos* [kiedyś: *A. boscas*]), cyraneczki (*Anas crecca*), głowienki (*Aythya ferina*), czernicy (*Aythya fuligula*) i gęsi: gęgawy (*Anser anser*), zbożowej (*Anser fabalis*), biało-czelnej (*Anser albifrons*),
- 84) z rzędu **Jastrzębiowych (*Accipitriformes*)** - wszystkie gatunki [!],
- 85) z rzędu **Sokołów (*Falconiformes*)** - wszystkie gatunki, [a więc wybieranie młodych dla celów sokolnictwa, nie zaś korzystanie z osobników hodowlanych, jest przestępstwem!],
- 86) z rzędu **Żurawiatych (*Gruiformes*)** - wszystkie gatunki, z wyjątkiem łyski (*Fulica atra*),
- 87) z podrzędu **Siewkowców (*Charadrii*)** - wszystkie gatunki z wyjątkiem słonki (*Scolopax rusticola*),
- 88) z podrzędu **Mewowców (*Lari*)** - wszystkie gatunki,
- 89) z podrzędu **Alkowców (*Alcae*)** - wszystkie gatunki,
- 90) z rzędu **Kuraków (*Galliformes*)** - wszystkie gatunki z wyjątkiem kuropatwy (*Perdix cinerea*), bażanta (*Phasianus colchicus*) i jarzębka (*Tetrastes bonasia*),
- 91) z rzędu **Gołębiow[at]ych (*Columbiformes*)** - wszystkie gatunki, z wyjątkiem gołębia grzywacza (*Columba palumbus*) i miejskiej formy gołębia skalnego (*Columba livia domestica*),
- 92) [z rzędu **Kukułkow[at]ych (*Cuculiformes*):]** kukułka (*Cuculus canorus*),
- 93) [z rzędu **Lelkowatych (*Caprimulgiformes*):]** lelek kozodój (*Caprimulgus europaeus*),
- 94) z rzędu **Sów (*Stringiformes*)** - wszystkie gatunki,
- 95) [z rzędu **Jerzykowatych** cz. **Krótkonogich (*Apodiformes*):]** jerzyk (*Apus apus*) [!],
- 96) z rzędu **Krukow[at]ych (*Coraciiformes*)** - wszystkie gatunki,
- 97) z rzędu **Dzięciołów [cz. Łączców] (*Piciformes*)** - wszystkie gatunki,

98) z rzędu **Wróblow[at]ych (Passeriformes)** - wszystkie gatunki, przy czym: a) sroka (*Pica pica*), b) wrona siwa (*Corvus corone cornix*), c) gawron (*Corvus frugilegus*) - tylko w okresie od dnia 15 marca do dnia 30 czerwca [zastrzeżenie to nie dotyczy czarnowrona cz. wrony czarnej (*Corvus corone corone*)],

Ssaki (Mammalia)

[**Owadożerne (Insectivora):**] 99) jeże (*Erinaceus*) - wszystkie gatunki, 100) kret (*Talpa europaea*) - z wyjątkiem występującego w zamkniętych ogrodach, szkółkach i na lotniskach, 101) ryjówkowate (*Soricidae*) - wszystkie gatunki,

102) **Nietoperze (Chiroptera)** - wszystkie gatunki,

[**Zajęcokształtne (Lagomorpha):**] 103) zając bielak (*Lepus timidus*)

[**Gryzonie (Rodentia):**] 104) wiewiórka (*Sciurus vulgaris*) [!], 105) świstak (*Marmota marmota*), 106) susły (*Spermophilus*) - wszystkie gatunki, 107) bóbr europejski (*Castor fiber*) [!], 108) smużka (*Sicista betulina*), 109) popielicowate (*Gliridae*) - wszystkie gatunki, 110) chomik europejski (*Cricetus cricetus*), 111) darniówka tatrzańska (*Pitymys taticus*), 112) nornik śnieżny (*Microtus nivalis*),

113) **Walenie (Cetacea)** - wszystkie gatunki,

[**Drapieżne (Carnivora):**] 114) niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*), 115) wilk (*Canis lupus*) - z wyjątkiem występującego w województwach: krośnieńskim, przemyskim i suwalskim, 116) wydra (*Lutra lutra*), 117) gronostaj (*Mustela erminea*), 118) łasica (*Mustela nivalis*) [!], 119) tchórz stepowy (*Mustela eversmani*), 120) norka europejska (*Mustela lutreola*), 121) żbik (*Felis silvestris*), 122) ryś (*Felis lynx* [albo *Lynx lynx*]),

123) **Płetwonogie (Pinnipedia)** - wszystkie gatunki,

[**Kopytne (Ungulata):**] 124) kozica (*Rupicapra rupicapra*), 125) żubr (*Bison bonasus* [dawniej: *europaeus*]).

§ 2

1. **W stosunku do gatunków chronionych** - z zastrzeżeniem ust. 2 - **zabrania się:**

1/ umyślnego zabijania, okaleczenia, **płoszenia, chwytania** oraz **przetrzymania** i preparowania,

2/ umyślnego niszczenia ich gniazd, legowisk, nor i żeremi oraz jaj, postaci młodocianych i form rozwojowych, a w szczególności larw, poczwerek, kijanek, piskląt,

3/ **filmowania, fotografowania ich w miejscach rozrodu i regularnego przebywania - w okresie rozrodu i wychowu młodych,**

4/ **przemieszczania:**

a/ **z miejsc rozrodu i regularnego przebywania na inne miejsca,**

b/ z ośrodków hodowli, ogrodów zoologicznych, zwierzyńców na stanowiska naturalne,

5/ **zbywania, nabywania żywych, martwych lub spreparowanych** - w całości lub ich części,

6/ **wwożenia i wywożenia poza granice Państwa** w stanie żywym lub martwym całych zwierząt oraz ich części i pochodnych [to w sposób oczywisty utrudnia wymianę form opisowych gatunków owadów - przyp. mój, JAC].

2. Zakazy, o których mowa w ust. 1, nie dotyczą:

1/ **usuwania** w okresie od dnia 1 września do końca lutego **gniazd ze skrzynek dla ptaków oraz gniazd znajdujących się w pielęgnowanych remizach i zagajnikach oraz miejscach specjalnie urządzonych dla ptaków** [Uwaga: 'remizy' - tu: 'sztucznie obsiane gąszczyki wśród pól uprawnych dla ochrony zwierzyny, głównie zajęcy'; wg M. Arcta: *Słownik Ilustrowany Języka Polskiego*, t. 2, wyd. III, s. 711 - przyp. mój, JAC],

2/ **usuwania** w okresie od dnia 1 września do końca lutego **gniazd ptasich z zabudowań**, jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne [może to np. dotyczyć gniazd jaskółek],

3/ ślimaka winniczka (*Helix pomatia*) o średnicy muszli powyżej 30 mm, zbieranego od dnia 1 maja do do 31 maja do przetwórstwa spożywczego, w miejscach wyznaczonych przez wojewodę,

4/ **filmowania i fotografowania w obrębie zabudowań i w miejscach udostępnionych do przebywania** [np. w parkach].

3. **Zabrania się niszczenia i usuwania krzewów i drzew** (szczególnie dziuplastych), **skarp i urwisk**, śródpolnych, śródleśnych "oczek wodnych", **bagien, torfowisk oraz wydm, które są miejscami rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych**; zakaz nie dotyczy usuwania drzew i krzewów w związku z potrzebami wykonywania ochrony, oraz potrzebami wynikającymi z prowadzenia racjonalnej gospodarki człowieka, a szczególnie rolnej, leśnej, rybackiej.

4. **W odniesieniu do miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych**: orła bielika (*Haliaeetus albicilla*), orła przedniego (*Aquila chrysaetos*), orlika krzykliwego (*Aquila pomarina*), orlika grubodziobego (*Aquila clanga*), rybołowa (*Pandion haliaetus*), gadożera (*Circaetus gallicus*), orzełka włochatego (*Hieraetus pennatus*), sokoła wędrownego (*Falco peregrinus*), kani rudej (*Milvus milvus*), kani czarnej (*Milvus migrans*), cietrzewia (*Tetrao tetrix*), głuszca (*Tetrao urogallus*), puchacza (*Bubo bubo*), bociana czarnego (*Ciconia nigra*), kulona (*Burhinus oedicnemus*), kraski (*Coracias garrulus*), żołą (Merops apiaster), żółwia błotnego (*Emys orbicularis*), węża Eskulapa (*Elaphe longissima*) **zabrania się - w odległości do 200 metrów od tych miejsc w okresie całego roku, a w odległości do 500 metrów od tych miejsc w okresie od dnia 1 lutego do dnia 31 sierpnia - dokonywania zmian** obejmujących wycinanie drzew i krzewów, prowadzenie robót melioracyjnych, wznoszenie obiektów, urządzeń i instalacji oraz innych prac mających wpływ na ochronę miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych, a także zabrania się przebywania poza miejscami wyznaczonymi.

5. Wojewoda wyznacza granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania gatunków chronionych oraz prowadzi ich wykaz.

Zabrania się niszczenia mrowisk w lasach.

§4

Jeżeli zmiany środowiska wywołane działalnością człowieka spowodują zagrożenie gatunków chronionych wojewoda jest obowiązany, po zasięgnięciu wojewódzkiej komisji ochrony przyrody, podjąć stosowne działania w celu zapewnienia trwałego zachowania danego gatunku, jego miejsc rozrodu i regularnego przebywania, bądź zapobieżenia szkodom lub ich ograniczenia.

§6

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1995 roku.

W porozumieniu:

Minister Rolnictwa Minister Ochrony Środowiska

i Gospodarki Żywnościowej Zasobów Naturalnych i Leśnictwa

Uwaga: W nawiasach kwadratowych [] - przypisy moje, JAC

Opracował Jerzy Andrzej Chmurzyński